

Prästmordet i Länghem 1827

Vid Forssa på gränsen mellan Dannike och Länghem, utmed den forna landsvägen Dannike – Länghem, står en minnessten, som erinrar om en dyster tilldragelse för 126 år sedan (läs från år 1953).

Stenen är rest över kyrkoherden och prosten Johan Mårten Lidell i Länghem, som söndagen den 24 juli 1827, då han var på väg hem från en tidig gudstjänst i Dannike, mördades med ett gevärsskott från närhåll av en avskedad trädgårdsmästare på Torpa, Magnus Svenqvist, som fattat hat till den 46-årige prosten med anledning av att kyrkorådet i Dannike ådömt honom varning för hotfullt uppträdande mot sin familj m.m.

Mordet väckte djup förstämning i orten och i enlighet med tidens sed diktades en längre visa, som blev allmänt spridd bland allmogen och som ända in på 1870-talet sjöngs av marknadstrubadurer. I visan karakteriseras Lidell som "en härlig predikant, som vi alla höllo kär"

Lidell var född på komministerbostället Skårtebo i S. Åsarp. Han hörde till en inom Kind vitt utgrenad släkt, från vilken ett flertal präster och klockare utgått, och hans far och farfar hade varit komministrar i Länghem. Lidell prästvigdes 1807 och kallades två år senare vid endast 28 års ålder av patronus, greve Claes Sparre på Torpa, till kyrkoherde i Länghems pastorat. År 1821 utnämndes han av biskopen till prost.

Prosten L. säges ha varit en rask och duktig man, livlig i sätt och åtbörder. Hans håg låg mest åt det praktiska. Han hade rykte om sig att vara en dugande jordbrukare o. skötte väl om prästgården. För utrotande av vargarna, på den tiden en svår plåga, ivrade Lidell, och han sköt själv åtskilliga av rovdjuren. Till bekämpande av farsoter införde han allmän vaccination och verkade själv som vaccinator i Länghem.

Lidell var mycket nitisk då det gällde bekämpande av dåliga seder och laster, och härom vittnar hans mycket ordentligt förda kyrkorådsprotokoll. Supare, slagskämpar och hemfridsstörare bötfälldes, oeniga makar varnades etc.

Trädgårdsmästare Svenqvist, som avskedats från Torpa till följd av sitt oregerliga lynne och sedan bodde på torpet Lilla Ström i Dannike, anklagades i kyrkorådet för att ha jagat sina döttrar från hemmet, misshandlat sin hustru och hotat henne med en yxa vid flera tillfällen, hotat anlägga eld m.m. S. kallades inför kyrkorådet men inställde sig ej. Sedan anklagelserna mot honom bekräftats, beslöt kyrkorådet tilldela S. en allvarsam varning. Denna skulle meddelas honom av kyrkoherden följande söndag.

Sannolikt hade S. ej brytt sig om att infinna sig för att motta varningen. Han greps av hat mot prästen och lade sig med laddad bössa i försåt mot denne utmed vägen mellan Länghems och Dannike kyrkor. Första söndagen Svenqvist låg i försåt råkade han somna, och under tiden passerade prosten. Söndagen därpå stod S. åter dold och hade just höjt bössan för att låta skottet gå, då han upptäckte att den åkande var v. komministern i Skårtebo, J. Henrik Holmqvist.

Tredje söndagen, det var den 24 juli, korn prosten åkande från Dannike. När prostens skjuts hunnit till den plats, där avtagsvägen till L. Ström möter landsvägen, stod Svenqvist där med laddat gevär. Prosten stannade och sade några vänliga ord till Svenqvist samt bad denne hälsa sin hustru. Så snart prosten åter satt skjutsen i gång, höjde S. geväret och sköt prosten. Kulan träffade i ryggen och gick ut genom sidan. Till sin skjutspojke yttrade prosten att han var dödligt sårad och bad pojken köra honom till något närbeläget torp, så att han slapp att dö på landsvägen. Pojken körde emellertid den sårade till Torpa. Här fick prostens bästa omvårdnad. En kusk sändes med de snabbaste hästarna till Borås efter läkare och denne gjorde allt vad som stod i hans makt för att rädda den skjutne men förgäves.

I Långhems prästgård väntade man ivrigt på prosten, ty där skulle den dagen firas en familjefest med anledning av att prostinnan skulle kyrktagas efter att ha fött en dotter. När skjutspojken äntligen kom hem och berättade vad som skett, förbyttes glädjen i djup sorg. Prosten Bergendahl i Svenljunga, som befann sig bland gästerna, predikade i Långhems kyrka den söndagen, och när han efter predikan meddelade att Lidell fallit offer för en mördares kula, blev det stor bestörtning och sorg bland menigheten.

Trots sin kraftiga fysik kunde prosten Lidell ej räddas. Efter nio dagars svåra plågor avled han.

Efter sitt död hade Svenqvist begett sig till "Mattisa krog", som låg omkring en halv mil från mordplatsen, och där påträffades han sedan av den av torpagreven för hans gripande utsände gårdsrättaren. "Svenqvist, vad har du gjort?" frågade rättaren, när han träffade mördaren. Denne svarade: "Jag har dödat en präst, men det var väl ej något farligt."

"Följ med mig, så skall du få se, hur farligt det är", sade rättaren.

Mördaren belades med bojor och fördes till Torpa, där han insattes i slottstornet till dess länsmannen kom och hämtade honom. Under tiden tillfrågades Lidell om han ville träffa Svenqvist. "Nej, det vill jag ej, men hälsa honom, att jag förlåter honom", svarade prosten. När Svenqvist fick höra detta, sade han fräckt: "Lever den skurken än."

Traditionen vet emellertid berätta, att mördarens sinne ve knade under den tid han fick sitta i fängelse, innan han den 8 januari 1828 fördes ut till avrättningsplatsen i Svenljunga för att enligt domen mista högra handen, halshuggas och steglas.

90 år efter mordet reste pastoratborna minnesstenen på platsen för det dystra dramat, som länge levde i folkminnet. På den enkla granitvården står följande inskription:

"Prosten J. M. Lidell mördades här den 24 juli 1827. Ebr. 13:7

(Tänken på edra lärare, som hava talat Guds ord till eder, sen hur de slutade sin levnad, och efterföljen deras tro.)”

Den gamla smala och krokiga vägen mellan Dannike och Långhems kyrkor, som prästmännen brukade rida eller åka vid sina färder mellan kyrkorna, och där sannolikt Gustav Vasa en gång färdades på väg till Torpa, är sedan länge övergiven som allmän väg för en nyare. Vägen användes numera (läs 1953) endast för lokal trafik till några fastigheter. Men alldeles utmed den gamla vägen, som väl då hade annan broförbindelse över Ätran än den nuvarande bron vid Forssa kvarn, står minnesvården, som erinrar om den dystra händelsen i början av förra seklet. Det hus på Lilla Ström, i vilket mördaren bodde, revs senare den med ett nytt hus uppfördes efterhand på platsen.

Artikel ur "Sjuhäradsbygdens Jul", från år 1953.

Sid. 22.

170 views